

buruko erabiltzailea eta horren arabera aukeratzen duen maila, bai gaien aukeraketan, bai horien tratamenduan eta bai lexikoaren, sintaxiaren edo bestelako hizkuntz erregistroen maila.

Euskal entziklopedigintzak, oro har, entziklopedietako hizkera-eredua dauka landu beharrean, hori bai, euskararen hizkuntz eredu berberaren barruan ere. Hizkera «entziklopediko» horren gain, hiztegi entziklopediko edo entziklopedia bakoitzak —agian entziklopedi etxe bakoitzak— bere estiloa landu beharko du noski. Baina guzti hori eta euskara-ereduaren kontua ondo ezberdinak direla uste dut.

IÑIGO ARANBARRI

IBILTARIXANAK

Urrian izan ohi da urte guztirako egitasmoa agertzeko garaia, bai irakaskuntzari dagokionez bederik. Horregatik ez zuen gizartea ezustean harrapatu Gasteizen PSE-EEK euskararen inguruan burutu zituen topaketak. Bagenekien: bazuten zer ikasia. Bagenuen. Ikusteko zegoen bezalaxe. Eta egun haiek zer ekarriko zuten orpotik zen itaun nagusia. Bitxiak behintzat baziren-eta heltzen zitzaizkigun argazkiak. Bakarra ekartzearen, hizlari, komunikadore nahi bada, Martxelo Otamendi, esate baterako. Ikasle, argazkian bezain geldi, Rosa Diez bat, edo Ikastolen Federazioko eta Euskal Herrian Euskaraz-koen pizti beltza, Euskadi Irratiaren terminologia erabilita, Buesa jauna.

Ezustean ezetz esan dut arestian, argazkian bat falta baitut aipatzeko. Onaindia lehendik zetorren bidea urratzen. EAEko Kultura sailari eginiko markajea, Arregik azken urteetan AEK edo *Euskaldunon Egunkaria*-rekiko zeraman politikaren desblokeoa planteatzen, nolabaiteko sinpatiak ere sortu zituen irakaskuntzan, euskararen inguruko produkzioan zebiltzanen artean. Hainbestekoak non sozialistetatik inoiz gertu egon ez

den Argia batek, adibidez, etxekotasun harrigarritz agertzen zuen Onaindiari eskainitako alearen azalean: Marioren bidea. Sozialisten sektore euskaltzalea ere deitu izan zaien honek, bururik izatekotan, Onaindiarena baita argien, eta bere horretan bakarregi, ausaz Toribio Etxebarria baino ilunago agertzen dena.

Eta hortik sortzen diren galderak. Bat, alderdiak urteetako euskararenganako zabarkeria maila batzuetan nolabait baztertu duela ematen badu ere —hauteskunde-publizitatea kasu, katalandu gaituzte bederen—, badirudi guztiz fenomeno partziala dela, hots Nafarroan hobe dutela Orhiko txoriari begiratzea zerbaiten zain badaude. Euskara euskadizatzen den neurrian baita baliagarria, «euskara ez da arma legez erabiltzekoa». Eta bi, hauteskundeetako emaitzen ostean, ikusteko dagoela zer maniobrabilitate utziko dioten alderdiaren barruan EAJri euskararen bataila irabazi ez dion Onaindiari. Ze, gauza bat behintzat argi dago: orain ez da lehen adina agertzen. Mintzagaia bera aldatu egin da, oso bestelakoa denbora gutxian. Baina Gipuzkoan Gobernadore Zibil euskalduna dago.

PIRAMIDEAK ETA KEZKA GEOMETRIKOAK

Jarria da azarotik La Salve beti tristearen zubipean Guggenheim museoaren lehen harria. Lehen, horrela erakutsi izan zaigu, eguneko egunkariak lurperatzen zituzten txanponekin batera harria lur gainean jartzean, geroak jakin beza. Ziur naiz Guggenheimek ez dela berripaperik zuztarretan, eta egotekotan artaziaz errenduta daudela. Txanpon lurperatuak. Bada sinbolo politik oraindik. Irabazlearen jugada.

Eztabaida honetan, zerbait egon bada, irabazlea izan baita. Esan dezagun, galtzailea galtzaile izan den neurrian irabazle. Arregi, hordagoa jotzen duenean behintzat, trabesa oso gogor egiten duten horietarik da. Bulego pribatu batek saldutako ideia bere egin, lurra bilatu eta etorri zaizkion olatuei dikea eraikita jasoko du Solomon R. jaunaren sukurtsal berria. Ez da proiektu asko izango honenbeste kritika jaso duenik. Ezker-eskubi egin ere. Arte-mundukoak batetik, makromuseoen juggedaz ohartarazi asmoz. Ekonomikoak bestetik, Bilbo aldeko

paisaia post-industrialia eta krisia lotzen zituztenenak. Eta nire gustorako interesgarriena, biak uztartzen zituen neurrian, Kultur Kezka-rena.

Interesgarria diot, museoaren aferaz gain, Arregik bere departamendutik sorturiko giro itogarriari arnasa emateko bentana bat ikusten zelako. Eta hortik agian hutsa. Denbora eta aurkuentuak arinago zihoazen teorizaturikoari irtenbide praktikoa eman nahi izan ziotenak baino. Arregik saltzen zuen produktuak gaztanberezko oinak zituen arren —behar-ezean oinarritua zegoen neurrian, gora Urolako trena!— politikak, denboraren kontra ireki eta zarratzen diren bulegoetako ateak, aurre hartu zion intelektuaren autodefentsako akanpada hari. Eta behin museoarena galduta ikusita, «hurrengoan elkar-tu behar diagu berriro ere, presupuestoak, laguntzena eta hitz egiteko», kezkek egunerokotasunean desegin dira. Barrualdi mingotsa, politiko ezin txarragoak izango ginatkeela eta Deustutik Alde Zaharrerantz paseatzen noalarik gero eta gorago hazten doazen paretak, Tere Irastorzaren baimenarekin, Derrotaren Fabula osatzen.

ERREDAKZIO-EZA

Abendua zen eta lokatza bezalakoxe euria ari zuen Aizarnazabalen. Elkarrekin afaltzeko zain neukan lagunak atzamarrez telebista seinalatuz hartu ninduen: «Egin-en sartu dituk». Irudiak, jendea batera eta bestera. Almorzaren paperak Egin-etik atera dituzte. Zuzendaria ordenagailuen atzean. Notizia ematen zuen kazetariak ez zion inolako galderarik egin.

Hurrengo egunera arte itxaron behar izan genuen defentsaren boza entzuteko. Nik ez dakit horrelakoak inor komentatzeko esaten diren, ala komentzituerei jaten emateko. Baina Er-tzaintzak egindako miaketak, estiloa bera zuen edozein iritziz aldatzeko modukoa.

Eta hutsa izango litzateke horretan geratu izan balitz, estiloa eta belarri atzeko susmoa: ez da hori. Baina irailan Bueren epaileak Pepe Rei —galegoek ez dute i-z idazteko eskubiderik?— kartzelaratzeko agindua ematen duenean, zabarkeriak

izuari ematen dio bidea. Fotokopiarena hain froga ahula izanik, ezinbestekoa baita mendeku politikoa pentsatzea. Vinader etortzea gogora ez da kasualitatea izango, diot nik. Sanchez Erauskin. Petardoak Punto y Hora-n. Sutilago bere zabarrean hau. Eta Pepe —El español, gogoratzen?— Rei-ren kontra esandakoak ia Atutxa sailburua dutenean eledun bakar ematen du zer pentsatua. Zeren ETako kolaboratzaile bada zergatik ez dizkiote elektrodoak erakutsita beldurtu? Kantatuko du zerbait badaki. Ematen duen bezala zer pentsatua alderdien isiltasunak. Eta ez ez dakitelako afera horretan ez duela zerikusirik. Barne-Sailaren bertsioa zalantzan jarriz gero ondo ez dakiten zerbaiti laguntza ematen ari diren ustea dutelako baizik. Ajouria Eneako sindromea. Buelta ematen gaitz gertatuko den etika-mota bat da kazetariak eraikitzen ari direna. Horregatik hartzen du balio ia epikoa Mariano Ferrer-ek: «Adierazpen-askatasuna aberastasun soziala da». Sikiera norbaitek. Formazio zaharrekoa izan.

JAURLARITZA AMEBEN ERREINUAN

Udaberriak aurretik trazu mehez zirriborratutako hariak nola gorpuzten ziren ikusteko aukera ekarri zigun. Apirilean AEKekin lorturiko akordioari uztailan Egunkariarekin sinaturikoa gehitu zitzaion. Bazirudien zerbait aldatua zela EAJK kontrolaturiko administrazioetan.

Bat bitan banatzen da. Sofisma klasiko honekin bizitzen ohitu garenontzat ez da erraza gerra hotzaren amaierara ohitzea. Euskalduntzearen kasuan, borondate publikoko inizatiba pribatuak ekarri du gobernuaren kopia, ez alderantziz. Orain, beharrezkoa izan du HABEren porrota akordioari azken bultzada emateko. Bere zentroen kontuak kitatuta, akats historiko nabarmena estaltzera hurbildu da Jaurlaritza. Beranduegi seguruenik. Baldintza kaskarretan eskola eman izanak aspaldi pasatu zion faktura Koordinadorari. Gasteizko administrazioak, datuak eskuan, —ai Sestoia, Sestoia— ez du inoiz begi onez ikusi AEK. 80tik hona behintzat. Eta honela, bihotza bitan, mesfidantza politikoak egoera paranoikoetara eraman du zenbait uri-buruetako militante. Azken Korrika-rako dirua emandako

zinegotziek alderdiaren epaiketa-batzordea ezagutu behar izan dute. Eta abar. Horregatik sinetsi nahi dut administrazioaren higadura izan dela arrazoia. Beste edozein, kontrol politikoa, adibidez, AEKren eta helduen euskalduntze-plangintzen hondamendia suposatuko luke.

Eta ikusia zegoen AEKrekin lortzen zena asmakizun estrapolablea gerta zitekeela. Egunkariarekin sinatu izanak amasberritzeko balio dezake, baina baditu bereak. Jaurlaritzak bigarrangoz ematen du amore, kontestu berean baina. Onaindia, eta Egunkariaren kasuan Gipuzkoako EA sakaka zetorkiela. Hondar-hauteskundeetan ateratako emaitzak ezin hobeak dira EAJrentzat hurbilketa hauek benetakoak direnentz erakusteko.

EREMU LATZ HONETAN

Eta urteko osteratxoa txori-begiz amaitzeko, gogoangarrietarik aipatu behar. Uztailean, Zarautzen, Eremuak 94 burutu baitzen, Eremu urriko hizkuntzetan eginiko fikzio-filmeen erakusketa eta lehiaketa. Deigarriena, nola esan, txikienganako errukiari izpirik ez uztea.

Aurkeztu ziren filmeen kalitatea ona izan zen, antolaketa-aldetik eremu urriko —ez gutxitu eta eremu urriko bereizten ere ikasi behar genuenik!— hizkuntzenganako errespetu ez ohi-koa, eta bertako zenbait elkarte profesionalen arteko lankidetzeta, gutxienik, poztekoa. Esperientzia honetatik bada gogoeta egiteko haririk. Nagusia, nik uste, aurtengo edizioan Afrikari emaniko tratamendua, ez bat eta ez bi, gehiago izan baitira eman zizkiguten filmeak. Aipatu hizkuntz tratamenduaz landa —frantseza, gaztelera edo ingelesa zubi baino ez, euskara lehiaketako hizkuntza ofiziala. Zer urrun dagoen Donostia Zarautzik—, erreallitatearen ikuspegi ezberdinak hobeto ezagutzeko baliogarri gertatu zela aipatu behar. Begiratu batera, errazagoa litzateke Europara mugatu eta harreman selektiboagoak lantzea. Baina exotismorik gabe, guretik toka edo noka, mendebaldeko zirkuituen blokeoa haustea eskertu zen jarrera izan zen. Kreole ezberdinetan emaniko fikzioak munduaren ikuspegi, kolonizatu izatearen alderik izugarriena erakusten dute. Mintzoarena. Eta guk badakigu hortik. Beltzak ez garen aldetik.